

Povijest Splitskog festivala zabavne glazbe

Barović, Neno

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:640189>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-03-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

Hrvatski studiji sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatologiju

Povijest splitskog festivala zabavne glazbe

Završni rad

Kandidat: Neno Barović

Mentor: prof. dr. sc. Stanislav Tuksar

Zagreb, 12. rujna 2019.

Sadržaj:

1.	Uvod.....	2
2.	Osnutak festivala	3
3.	Dvije godine festivala na bazenu POŠK-a.....	3
3.1.	Razdoblje festivala na Bačvicama	4
3.2.	Selidba na Prokurative	6
4.	1970-e godine festivala	7
4.1.	Doba Miše Kovača i Tereze Kesovije	7
4.2.	Susret s novim licima	8
5.	Razvoj festivala u 1980-im godinama	9
6.	1990-e – početak kraja festivalskoga duha	11
6.1.	Nova lokacije i nove nagrade.....	13
7.	Preko svjetske slave do lokalnog događanja.....	13
8.	Zaključak	14
9.	Popis literature:	15

1. Uvod

U ovom završnom radu obrađivat će se tematika povijesti Splitskog festivala zabavne glazbe s ciljem prikazivanja festivalske kronologije, bazirane prvenstveno na prvih četrdeset godina festivala, kombinirane s popratnim sadržajem vezanim uz festivalska događanja. Uzevši u obzira da se festival održava od 1960. godine, o festivalu tokom 21. stoljeća pisat će se u kontekstu usporedbe festivalske popularnosti i kvalitete između dva stoljeća. Nadalje, navest će se najvažniji pojedinci koji su obilježili festival, te pokazati koliko je festival utjecao na njihov razvitak. Razlučivanjem rada na osam točaka koje se prvenstveno oslanjaju na granice festivalskih desetljeća, stvorit će se slika o usponu i padu kako festivala, tako i onih koji su na njemu tokom godina participirali. Za ostvarenje cilja rad se oslanja na literaturu sa područja hrvatske popularne glazbe 20.-og stoljeća koja ne sadrži nijedno izdanje direktno posvećeno Splitskom festivalu zabavne glazbe. Rad se također uvelike oslanja na feljton kroničara Splitskoga festivala Gorana Pelaića, koji je, s obzirom na nedovoljnu opću obrađenost tematike, ostavio najviše pisanoga traga o festivalskim događanjima.

2. Osnutak festivala

Počeci hrvatske, a samim time i jugoslavenske, festivalske scene vezani su uz pedesete godine 20. stoljeća. Naime, od 1953. godine i uspostave Zagrebačkog festivala zabavne glazbe do kraja 1950-ih godina na području Hrvatske razvila su se tri festivala tog žanra. Iako se tih godina u Splitu zabavnjačka glazbena scena tek počela formirati i imala je svega nekoliko predstavnika, u društvu je ipak bilo zastupljeno poznavanje određenih zabavno-glazbenih komada. Prvenstveno je za to zaslužno emitiranje pjesama s festivala iz San Rema, Zagreba i Opatije putem radija i televizije, ali i emitiranje domaćih festivalskih hitova na gradskim ulicama. Takva atmosfera budila je želju u pojedincima za kreiranjem svojstvenoga festivala koji će se tematski odmaknuti od šlagerske tradicije Zagreba i Opatije, a opet ostaviti dovoljno prostora i slobode izvođačima. Zbog ostanka izvan kruga autora koji su dobili priliku nastupiti na Opatijskom festivalu, dio riječkih autora požalio se Mariju Kinelu s ciljem uspostave novog festivala koji će preuzeti *viškove* dvaju najpoznatijih. Kao jedina opcija ponuđen im je festival sa specifičnom tematikom mora, što je u Rijeci automatski odbijeno s dozom podrugljivosti. Upravo u trenutku odbijanja ponude od strane riječke Kulturno-prosvjetne zajednice, sastanku je prisustvovao splitski izaslanik i utemeljitelj Splitskog festivala Anđelko Đeki Srbljenović. Vidio je on u tome priliku da ideju Marija Kinela oživi u rodnome Splitu, te ga je ubrzo posjetio s ciljem razrade ideje i dobivanja zelenog svjetla za raspisivanje natječaja za prvi splitski glazbeni festival, što se ubrzo i dogodilo.

3. Dvije godine festivala na bazenu POŠK-a

Iako je zainteresiranost za zabavnu glazbu u Splitu postojala, organizacijsko vodstvo prvog festivala pod tadašnjim nazivom *Melodije Jadrana* nije isprva naišlo na značajniju podršku i razumijevanje u vezi organizacije. Stoga je odlučeno kako će se prva takva manifestacija održati u sklopu modne revije *More-Revija-Split* koja se održavala 1960. godine na bazenu plivačkoga kluba u splitskom predjelu Zenta. Tako su se u pauzi modne revije na splitsku pozornicu popeli Vikica Brešer s pjesmom *Slušaj more* autora Marija Kinela, zatim Ljubica Sanja Zore pjevajući *Čežnju* Đekija Srbljenovića, te naposljetku Vice Vukov koji je izveo *Moj Split* Ive Vojkovića. Izvedbe su bile popraćene orkestrom koji je formirao Anđelko Srbljenović, a visok kriterij ocjenjivačkoga suda ogleda se u činjenici da prve godine nije dodijeljena nagrada za prvo mjesto, već su drugo mjesto podijelili Kinel i Srbljenović, dok je Vojkoviću pripalo treće mjesto. Uvidjevši kako festival prema prijavama ipak nije ostao nezamijećen, organizacijski odbor odlučio je iduće 1961. godine napraviti pauzu, odnosno

festival nastaviti 1962. godine. Dogodilo se to iz potrebe organizatora, prvenstveno Anđelka Srbljenovića, da idući festival izgradi na čvrstim temeljima i organizira suradnju sa lokalnim nositeljima kulturnog života i medijima, pa su tako u organizaciji drugog festivala sudjelovali Kulturno-prosvjetna zajednica grada Splita, lokalna radio stanica, kao i splitsko Turističko društvo. Natječaj za drugi splitski festival raspisali su spomenuti suorganizatori te je do travnja pristiglo više nego dvostruko radova naspram prethodnog festivala, odnosno 148 pjesama. Usprkos velikome broju pristiglih prijava, s lokalnoga splitskoga područja nije bilo izvođača koji su do tada bili prepoznati izvan granica grada. Tako je od domaćih zvijezda na festivalu nastupila samo jazz pjevačica Maruška Šinković kojoj je najviše i bila naklonjena domaća publika. Od ostalih imena valja spomenuti kako su se već na drugom izdanju festivala pojavila imena poput Nikice Kalogjere, Zdenka Runjića, Arsena Dedića, Drage Britvića, Tereze Kesovije, Gabi Novak, Ive Robića te Vice Vukova koji je tada bio u pravom pjevačkom zamahu: „Za samo nekoliko godina, Vice je slistio sve festivale ove zemlje. Treće mjesto na Zagrebačkom festivalu 1960. shvatio je kao dobrodošlu pauzu, i odmah, da svima bude jasno s kim imaju posla, pobedio na Opatiji, idućem Zagrebu, Splitu.”¹ Najveći glazbeni dvoboj vodio se između pjesme *Maškare* Nikice Kalogjere i Runjićevih *Čakula o siromajima*, da bi na kraju *Maškare* u izvedbi dueta Anice Zubović i Marka Novosela postale pobjednikom i ušle u krug neizostavnih dugoročnih pjesama koje su potekle sa splitskoga festivala.

3.1. Razdoblje festivala na Bačvicama

Poučeni prethodnim festivalskim iskustvima organizatori su 1963. godine odlučili prebaciti održavanje već afirmiranog i uspješnog festivala na prostor ljetnog kina na Bačvicama. Prva je to splitska festivalska priredba koja je do kraja popunila gledalište, ali i ona kojoj je po prvi puta posvećena ozbiljnija pažnja lokalnih medija. Pjevačka garnitura trećih *Melodija Jadrana* nije se uvelike razlikovala od prethodne, tek se kao debitant pojavio lokalni pjevač Đorđi Peruzović koji je postao drugo splitsko lice festivala, a ujedno je s *Baladom o tovaru* ostvario treću nagradu publike. Iako je tu pjesmu još uvjerljivije otpjevala Tereza Kesovija, prva nagrada otišla je u ruke tekstopisca Drage Britvića za pjesmu *Crne marame* koju su izvodili Anica Zubović i Angelo Vlatković. Iduće izdanje festivala, ono 1964. godine, popraćeno je relativno nepovoljnim vremenskim prilikama, ali svakako plodnim uvjetima za nešto širu popularizaciju događaja. Naime, uz kišu pristigla je i želja za snažnijim medijskim praćenjem. Tako je radio stanica prenosila cjelokupni izvođački dio festivala, dok je televizijski

¹ Petar LUKOVIC, *Prizori iz muzičkog života Jugoslavije 1940-1989.*, Mladost, Beograd, 1989, 94

prijenos omogućen za finalnu večer. Prva je to godina u kojoj je *Jugoton* unaprijed izdao ploče sa svim festivalskim pjesmama, a Udruženje hrvatskih kompozitora objavilo album također sa svim izvedbama. Glavne nagrade publike i ocjenjivačkog žirija te su godine podijelili *Kuća pored mora* Arsena Dedića i Gabi Novak i pjesma i buduća himna grada i festivala *Nima Splita do Splita* u izvedbi Tereze Kesovije i Tonija Kljakovića. Prvu nagradu publike, drugu nagradu žirija i nagradu za najbolje stihove primio je stoga Arsen Dedić, a Kalogjerina skladba dobila je prvu nagradu publike i drugu ocjenjivačkog žirija. Tradicija se nastavila i na jubilarnom petom festivalu pa je Jugoton opet izdao pet ploča, ali i ploču s najuspješnijim izvedbama svih festivala do tada. Pero Gotovac te je godine pisao o festivalu: „Split, grad ljubavi i žala, sunca i picigina, maestrata i misečine, grad fanfara i trumbeta, grad koji je znao reći ča je pusta Londra kontra Splitu grada – nije slučajno stvorio festival dug pet godina.“² Potvrđuje te riječi i činjenica da je 1965. godine organizirana po prvi puta četverodnevna priredba. Tri su večeri bile natjecateljske dok je jedna posvećena dotadašnjim najboljim ostvarenjima. Iznenađenje festivala zasigurno je bila mlada splitska glazbena nada Karmen Matijašević koja je u alternaciji s Vicom Vukovom otpjevala *Bodulsku baladu* koja je očito najviše zadovoljila gledateljstvo. Kao i na prethodnom, Arsen i Gabi su ponovili uspjeh izvedbom *Stare cure* kojoj je pripala prva nagrada žirija i nagrada za najljepše stihove. Na scenu je te godine izašao i jedan od popularnijih pjevača zabavne glazbe Mišo Kovač kojemu je ova godina bila tek uvertira u njegov hvalevrijedan splitski festivalski put. O pravoj vrijednosti održavanja festivala na Bačvicama Goran Pelaic piše: „S nostalgijom se treba sjetiti zadnje godine Bačvica, jer sve ono što će kasnije doći (bez obzira na velike pjesme) više je stvar posla nego glazbe.“³ Tako je zadnji festival na toj lokaciji održan 1966. godine u ustaljenom terminu i tada već s preko dvjesto prijava. Ponovno je u centru zanimanja publike bio istančani glas Vice Vukova koji je otpjevavši *Bokeljsku noć* ponovno odnio prvu nagradu gledateljstva, dok se ocjenjivački sud odlučio za *Šetandu na rivi* koju su u duetu izveli Arsen Dedić i Maruška Šinković. Reputacija Vice Vukova rasla je paralelno s festivalskom učinivši ga jednim od zaštitnih lica cjelokupne manifestacije.

² Goran PELAIC, „Pjesme među krošnjama pinija i mirisima ružmarina“, u: *Ekskluzivni feljton: Povijest festivala zabavne glazbe Split*. (<https://www.xxzmagazin.com/pjesme-medu-krosnjama-pinija-i-mirisima-ruzmarina>, zadnji pristup 24. kolovoza 2019.).

³ G. PELAIC, „Pjesme među krošnjama pinija i mirisima ružmarina“, u: *Ekskluzivni feljton: Povijest festivala zabavne glazbe Split*. (<https://www.xxzmagazin.com/pjesme-medu-krosnjama-pinija-i-mirisima-ruzmarina>, zadnji pristup 24. kolovoza 2019.).

3.2. Selidba na Prokurative

Za razliku od Bačvica o kojima Pelaić nije ništa negativno napisao, Prokurative su najdugovječniji festivalski dom o kojem progovara u jednom trenutku idilično, a u drugom sasvim beznadno: „Od POŠK-a do Jadrana pa preko Bačvica selimo se ravno u centar grada; na Prokurative – oltar dalmatinske pjesme na kojemu će se Split estetski i produkcijski probuditi i potvrditi. Ali i pasti! Do samog dna!“⁴

Prva godina na splitskom Trgu Republike donijela je sa sobom novinu u organizaciji. Naime, festival je od te godine postao međunarodni, odnosno uz sedamnaest domaćih izvođača na sceni se pojavilo i deset stranih. Tako su Prokurative popunila imena poput *The Lordsa*, *The Shadowsa*, *Betina* i dr. Dirigentsku palicu te je godine uz domaće snage preuzeo i engleski dirigent Norri Paramoor, a na voditeljske pozicije po prvi puta dolaze Zagrepčani Gordana Bonetti i Ljubo Jelčić. Domaća scena mogla se upoznati s petim splitskim izvođačem koji opterećen mladenačkom tremom ostaje nezapažen. Riječ je o Oliveru Dragojeviću koji s Runjićevim *Picaferajom* nije davao nikakve naznake svojih budućih ostvaraja. Obilježena je ova godina i nastupom domaćih sastava, pa su Dubrovački trubaduri izvedbom *Lude mladosti* podijelili prvu nagradu žirija s grupom VIS Delfini koja je otpjevala *Beat na moru*. Publika po već ustaljenoj tradiciji prvu nagradu i nagradu za najbolji tekst daje Vici Vukovu za izvedbu djela *Pismo Ćali*. Iduća 1968. godina u kontekstu nagrađivanja nije donijela velike novosti. Vice Vukov postaje nagrađivani veteran oduševivši opet publiku pjesmom *Dalmatinska elegija*. Dok su Dubrovački trubaduri drugu godinu za redom oteli prvu nagradu žirija pojedinačnom izvođaču s festivalski ambijentalnom pjesmom *Dalmatinski Lero*. Prvi puta na festivalu je nastupio veći broj slovenskih umjetnika koji su uglavnom dalmatinski štih razumijevali bolje od ostalih okolnih naroda. Poglavitito je ovo izdanje festivala začinilo prisustvo talijanske pjevačke i glumačke legende Domenica Modugna kojega su Splitsani, ali i ostali mnogo puta imali priliku čuti preko radija ili televizije. Od iduće godine festival se počinje nazivati *Festival zabavne glazbe Split* i donosi promjene u vidu domaćih i stranih izvedbi koje postaju podjednako zastupljene, te u formiranju dodatnog internacionalnog žirija. Početak je to i festivalskih nagrada Tereze Kesovije koja zajedno s talijanskim glazbenikom Claudiom Villom odnosi prvu nagradu publike za izvedbu *Nono, moj dobri nono*, dok nagrada žirija ponovno odlazi u ruke Arsena Dedića za pjesmu *Vraćam se*.

⁴ Goran PELAIC, „Vice Vukov: Dvije godine totalnog trijumfa“, u: *Ekskluzivni feljton: Povijest festivala zabavne glazbe Split*. (<https://www.xxzmagazin.com/vice-vukov-dvije-godine-totalnog-trujumfa>, zadnji pristup 25. kolovoza 2019.).

4. 1970-e godine festivala

Rane sedamdesete godine mijenjaju koncept natjecanja u pogledu nagrađivanja, pa se tako od 1970. dodjeljuje 6 nagrada, tri domaćeg, te tri internacionalnog žirija. Termin je također prebačen za početak srpnja. Od stranih zvijezda na sceni su se izmijenili: Sergio Endrigo, Jimmy Cliff, Tony Christie, Herman's Hermits i drugi. Njihova prisutnost uvelike je poboljšala europsku pa i svjetsku reputaciju splitskoga festivala koji je na ovim prostorima tih godina postao neizbježno odredište zabavno-glazbene elite. Prva godina 1970-ih prošla je u znaku Radojke Šverko zbog činjenice da je pjesmom *Kud plovi ovaj brod*, uz alternacijsku izvedbu tada slavnog Sergia Endriga osvojila tri nagrade u stranoj i nagradu žirija u domaćoj konkurenciji. Nagrada publike ostala je u znaku prethodnih godina, pa je tako iznova pripala Vici Vukovu i pjesmi *Zvona moga grada*. Uz navedene bitno je spomenuti i prvo festivalsko pojavljivanje Tome Bebića, dalmatinskog kantautora koji će u idućim izdanjima biti jedan od najboljih predstavnika onoga čemu festival teži. Zvijezde su zasigurno bile u znaku nove dalmatinske uzdanice Miše Kovača koji je s pjesmom iz 1971. *Proplakat će zora* konkurenciju sveo na minimum i ostvario sve tri nagrade u internacionalnoj i prvu nagradu publike u domaćoj konkurenciji. Zanimljiva je činjenica da pjesmu koju je otpjevao Kovač nitko s estrade nije htio otpjevati zbog toga jer je rađena po melodiji iz naroda. Također, u ranim 1970-im nije bilo velikih odskakanja, odnosno superiornosti jedne skladbe nad ostalima. Među trima festivalskim energičnim pjesmama autora Nenada Vilovića prvu nagradu publike zaslužila je izvedba Đorđija Peruzovića *Di si bija kad je grmilo*, dok je domaći ocjenjivački žiri pobjednikom proglasio Terezu Kesoviju s pjesmom *Rusticana*. Prva nagrada internacionalne komisije pripala je po prvi puta stranoj izvedbi, odnosno Sarloti Zalantay s pjesmom *Why did you go*.

4.1. Doba Miše Kovača i Tereze Kesovije

Kako su odmicala 1970-e, tako je ponestajalo i izvora za financiranje gostovanja popularnih svjetskih glazbenika. Tako se Split 1974. godine odrekao internacionalnog karaktera, te se u idućim godinama zadovoljio manje poznatim stranim glazbenicima koji su sudjelovali kao izvođači, ali bez prisutnosti stranih skladatelja. Takva praksa zasigurno je negativno djelovala na popularnost festivala, ali je uvelike poboljšala i profilirala glazbenike s domaće scene kojima je Split počeo biti odskočnom daskom za daljnje glazbene uspjehe. Posljednje veliko natjecateljsko ime talijanske šansone bio je Gianni Nazzaro koji je 1973. godine, zajedno s Mišom Kovačem, pjevao pjesmu *Bijela lađa* i okitio se Srebrnim grbom grada Splita. Malo više iskustva imala je ponovno Tereza Kesovija koja je u alternaciji s Ann Christy

izvela skladbu *Nek idu lađe* i preuzela Zlatni grb. Najviše uspjeha ipak su ostvarili laureati festivala Stipica i Maruška Kalogjera pjesmom *Ča je bilo tega više ni* koja je osvojila tri festivalske nagrade. Iduće ljeto ostavilo je do danas samo jednu pjesmu koja je poznata široj javnosti, a to je djelo splitskog skladatelja Tea Trumbića *Ča će mi Copacabana* koja je najavila plodni period u radu Olivera Dragojevića koji je za njezinu izvedbu osvojio Zlatni grb. Od ostalih bitno je izdvojiti ustaljenu Terezu Kesoviju te Mišu Kovača koji je zbog loše reakcije publike na njegov nastup najavio nepojavljivanje na idućem izdanju festivala. Kako se neke stvari jako brzo zaborave potvrdio je Mišo Kovač kad je 1975. godine prihativši Runjićevu *Ja ne mogu drugo nego da je ljubim* u utrci s Terezinim *Nježnim strunama mandoline* osvojio nagradu publike, dok je Terezi pripala ona stručnog žirija. Feljtonist Goran Pelaić se te godine kritički priklonio Terezi: „Pa, ako bi se pitalo pisca ovih redaka kome bi pošteno dao prvo mjesto, Miši ili Terezi, ... jasno je kao dan... da je Tereza bila znatno bolja, da je imala i bolju pjesmu.“⁵ Popularnost Tereze Kesovije bila je tolika da je u četrnaest godina nastupanja zaključno s 1976. godinom ostvarila ukupnu šest prvih nagrada i nekoliko ostalih. Opet se to ostvarilo u nepogrešivoj kombinaciji s Nikicom Kalogjerom i njegovim radom *Sviraj mi sviraj*. Neizbježan je, po ustaljenom uzorku, i Zdenko Runjić koji je svoju *Skalinadu* povjerio u ruke mladog, ali već nagrađivanog Olivera Dragojevića i zaslužen bio okićen prvim mjestom kod stručnog žirija.

4.2. Susret s novim licima

Malo je onih godina u kojima je nedostajalo nagrada naspram kvalitete izvedenog u natjecateljskom dijelu, kao što je to bila 1977. Ipak pobjednička situacija ostala je otprilike jednaka iz razloga što su ponovno trijumfirali Mišo Kovač s dvije prve nagrade i pjesmom *Noćas ćemo zemlji ka materi reći*, dok je iznenađenje festivala bila skladba slovenskih glazbenika *Samo tvoje ime znam* u izvedbi Pepel in kri. Ova festivalska godina predstavila je nekoliko novih lica, a jedino je začuđujuće da je bez nagrade ostao Zdenko Runjić.

Godina pauze bila je i previše za dvojac Runjić – Dragojević, pa su već 1978. godine toliko pomeli konkurenciju da su iz tri suradnje izvukli i tri prve nagrade. *Cvit mediterana* osvojio je prvu nagradu u festivalskoj konkurenciji, zatim *Poeta* u Večeri zabavnih melodija te naposljetku *Oprosti mi pape* na Večeri dalmatinske šansone. Takvom rezultatu svakako je pridonijelo izbivanje Tereze Kesovije. Kraj 1970-ih godina doveo je do neočekivanog

⁵ Goran PELAIC, „Split '75: Još jedan trijumf Miše Kovača“, u: *Ekskluzivni feljton: Povijest festivala zabavne glazbe Split*. <https://www.xxzmagazin.com/split-75-jos-jedan-trijumf-mise-kovaca>).

preokreta, Naime, došlo je do razbijanja kruga stalnih osvajača koji su osvajali sve nagrade, te se prvenstveno publika okrenula u drugačijem smjeru. Tako je prvu nagradu publike u Večeri dalmatinske šansone dobio Đorđe Balašević za pjesmu *Panonski mornar*, dok je u Večeri zabavnih melodija, kao i u superfinalu pobijedio debitant Zlatko Pejaković skladbom *Ljetu je mome kraj*. Među ostalim nagrađenima našli su se i Mišo i Tereza, ali i Slavonac Krunoslav Kićo Slabinac.

5. Razvoj festivala u 1980-im godinama

Dvadeseta obljetnica posebnu je posvetu iskazala tragično preminulom osnivač festivala Anđelku Đekiju Srbljenoviću. Godina je to i nastanka kultne *Nadaline*: pomalo govorene, a pomalo pjevane pjesme Borisa Dvornika i Olivera Dragojevića koja predstavlja jedan od posljednjih tragova pravog mediteranskog ugođaja što se najbolje opisuje riječima Zlatka Galla: „*Nadalina* – osebujan, brbljav dalmatinski *proto-rap* mediteranskog timbra...“⁶ Čulo se povodom jubileja i na desetke najuspješnijih ostvaraja iz prvih dvadeset godina. Zatim se 1981. godine na Prokurativama pojavio Seid Memić Vajta koji se prilagodio festivalu otpjevavši *Mornarevu pjesmu* koja mu donosi većinu glasova gledateljstva. Njemu uz bok našao se i dobar dio starih izvođača, ali od svih skladbi u današnjem pogledu s tog festivala ostala je prepoznata samo pjesma *Ne budi me mati* Rajka Dujmića i Novih fosila. Narednu godinu obilježio je skandal vezan uz nastup Olivera Dragojevića koji je pjesmu namijenjenu festivalu izveo prije festivalske večeri i oduzeti su mu glasovi publike, te nije nastupio u finalu. Od ostataka skladbi moguće se sjetiti samo djela *Vrati se* Mila Hrnića i *Ima jedan svijet* grupe Stijene. Iako su mediji Split '84 ocijenili kao izuzetno loš, pokazalo se da je ostavio bogato nasljeđe koje i danas živi. Tako se u Splitu mogao čuti, kasnije iznimno popularni, *Kokolo* grupe Magazin, zatim Oliverova *A vitar puše* i *Ludo more* Mikija Jevremovića.

Polovica 1980-ih, odnosno 25 obljetnica festivala donijela je mogućnost svim odabranim pjesmama za ulazak u finalnu večer povodom obljetnice. Organizirana je i izložba koja je objedinila dotadašnje festivale, izrađena u suradnji s tvrtkom Borovo koja je te godine slavila 40 godina postojanja. Godina je to koja je najavila i smjenu festivalskih generacija, odnosno sve je manje starih zvijezda, ali i onih koji će jednog dan na festivalu dostići sjaj svojih prethodnika sve je manje. Kako bi se opravdala tradicija festivala prvu nagradu žirija dobila je *Pokora* u izvedbi Zorice Kondže, te je Srebrni grb osvojila veteranka festivala Tereza Kesovija *Tajnom života*, iako više zbog nje same, a manje zbog pjesme koju je izvela. Dotadašnje nastupe

⁶ Zlatko GALL, *Splitska dica – od zidića do povijesti*, Croatia Records, Zagreb, 2018, 21.

napokon je ovjenčao Krunoslav Kićo Slabinac koji je uz riječku Grupu 777 otpjevao *Serenadu* i za to primio Zlatni grb grada Splita. O idućem izdanju festivala Pelaić jednostavno piše: „Tako malo je ponudio Split '86 da ga gotovo ne bi trebalo ni spominjati... Brojni interesi, od osobnih do diskografskih (pa i političkih) nagrizli su duboko u tkivo nekada prestižne manifestacije.“⁷ Prvi put dodijeljenu nagradu za autorski rad zaslužio je dobio Zdenko Runjić, iako je to iskoristio ponajviše u vlastitu promidžbu. Najpoznatija je svakako ostala *Konoba* Meri Cetinić i Tediya Spalata iako nije osvojila prve nagrade koje su pripale ponovno Terezi Kesoviji s pjesmom *Molim te, ostani* te Zorici Kondži koja je pjevala *Vrijeme ljubavi*. 1987. godina uistinu nikome nije ostala dužna nagradivši svakoga određenom nagradom, a prvi put dodijeljena je nagrada za najizvođeniju pjesmu s prethodnog festivala koja je pripala Oliveru Dragojeviću za pjesmu *Mižerija*. Izvedba pjesme *Stine* te godine nije mu donijela toliku slavu, a i označila je prestanak jedne plodne suradnje; „Jedan od najboljih festivalskih brojeva *drsko plodnog* autora Zdenka Runjića u izvedbi nezaobilaznog Olivera, 1987. bio je i njegov posljednji autorski festivalski prilog. Rekao bih i posljednji u impresivnom nizu velikih Runjićevih priloga *vječnoj verduri* dalmatinskoga popa“⁸ Još jednom se dokazao i Drago Britvić nagradom za stihove pjesme *Nek još jednom sviraju*, a iz te godine zadovoljni su otišli Tereza i Đelo Jusić pjesmom *Zapjevajmo prijatelji* te Josipa Lisac koja u osvit, skoro beznadne festivalske budućnosti,, izvodi pjesmu *Nismo mi bez cilja*. Konstrukcija festivala na samom kraju 1980-ih izmijenjena je prvenstveno zbog dolaska Zdenka Runjića na mjesto umjetničkog direktora. Zanimljivo je kako se te godine dogodilo nešto neuobičajeno, odnosno sličnije prvim festivalskim godina. Naime, kao svijetlo na kraju tunela pojavio se debitant Matko Jelavić koji je zaraznom pjesmom *Majko stara* komponiranom u grčkom stilu osvojio prvu nagradu publike. Prestanak suradnje s Runjićem ipak nije značio kraj za *kralja Dalmacije* Olivera Dragojevića koji je izvedbom djela *Što to bješe ljubav* osvojio najviše glasova stručnog ocjenjivačkog žirija. S pravom Pelaić naziva te godine *početkom kraja uspješnog razdoblja hrvatske zabavne glazbe*.⁹ Opet se dogodilo da nakon dugo godina jedna grupa zasebno osvaja prvu nagradu pa su se tako Đavoli na čelu s Nenom Belanom okitili prvom nagradom za pjesmu *Dugo toplo ljeto*. U izvedbama pjesama pobjednica s proteklih festivala razložno se našlo najviše pjesama Zdenka Runjića, što su neki okarakterizirali kao stvaranje kulta ličnosti, a bitno je spomenuti kako se tek krajem 19890-ih ponovno mogao čuti Vice Vukov koji je zbog ponovnih *ideoloških i neprimjerenih* stavova bio zabranjivan diljem države. Od ostalih kandidata potrebno je spomenuti kako se već

⁷ Goran PELAIC, „Split '86: Publika voli Terezu, žiri glasao za Zoricu Kondžu“, u: *Ekskluzivni feljton: Povijest festivala zabavne glazbe Split*. (<https://www.xxzmagazin.com/split-86-publika-voli-terezu-ziri-glasao-za-zoricu-kondzu>, zadnji pristup 25. kolovoza 2019.).

⁸ Zlatko GALL, *Splitska dica – od zidića do povijesti*, Croatia Records, Zagreb, 2018, 40

⁹ Goran PELAIC, „Split '89: Đavoli - istinski pobjednici“, u: *Ekskluzivni feljton: Povijest festivala zabavne glazbe Split*. (<https://www.xxzmagazin.com/split-89-davoli-istinski-pobjednici>, zadnji pristup 26. kolovoza 2019.).

tada pojavljuju buduće zvijezde koje će se sretati u narednim izdanjima, poput Matka Jelavića, Danijele Martinović, Đuke Čajića i drugih.

6. 1990-e – početak kraja festivalskoga duha

Posljednje desetljeće drugoga tisućljeća kao vrijeme turbulentnih promjena na prostorima Jugoslavije kao da je već na svojim samim počecima počelo nagoviještati te promjene u svim poljima života. Čini li se to možda takvim iz današnje perspektive i s vremenskim odmakom ili je doista bilo tako teško je odrediti, no sa sigurnošću možemo utvrditi da su neki od produkata 1990-ih ostavila neizbrisiv trag u identitetu žitelja prostora bivše Jugoslavije.

Jubilarni, 30. po redu Splitski festival zabavne glazbe tako je iznjedrio neke od najvećih hitova čije melodije i u današnje vrijeme ne padaju u zaborav, no nije u početku sve teklo glatko. Organizacija, kao i razdoblje netom prije festivala, bili su popraćeni govorkanjima kako se festivalski duh više ne osjeća kao prije.¹⁰ To je vrlo brzo demantirano, prvenstveno činjenicom kako je taj četverodnevni spektakl zaslužno bio najbolje dotad medijski popraćen i to sve zahvaljujući uredniku televizijskog prijenosa, Rovinjaninu Mariju Bogliuniju. Bogliuni se pobrinuo da zvuci iz predvorja splitskog hotela ne odjekuju samo gradom pod Marjanom nego i u domovima svih ljudi diljem Jugoslavije koji su bili opremljeni televizijskim i radijskim prijemnicima. Ponoćni samostalni koncert te 1990. pripao je, nakon devetnaestogodišnje pauze, Vici Vukovu, a on ga je posvetio desetoj obljetnici smrti Tomislava Zuppe – jednog od najboljih tekstopisaca ovih prostora. Uz Vukova, ponoćni koncert pripao je i Terezi Kesoviji koja je te godine odnijela titulu najuspješnije pjevačice tijekom tri desetljeća festivala. Već spomenuti hitovi koji su postali sjevremenskim je dakako hit Olivera Dragojevića *Galeb i ja* izabran od strane šire publike koja je obuhvaćala 666 ispitanika podijeljenih u 66 specifičnih grupa. Grupe su obuhvatile velik broj profesija, društvenih slojeva i uzrasta. Svi oni opredijelili su se upravo za Olivera što ga je učinilo najuspješnijim pjevačem tijekom tri festivalska desetljeća. Uz najbolje od najboljih, važno je spomenuti hitove i izvođače koji su također napisali povijest hrvatske zabavne glazbe i Splitskoga festivala, a pripadaju toj istoj godini i tomu posljednjemu izdanju festivala kojemu je glazba, a ne politika bila u prvom planu. Radi se o Tomislavu Ivčiću: *Tamo gdje sam rođen*, Radojki Šverko: *Još mirišu kušini*, Đaniju Maršanu: *Dalmacija, volim te*, Josipi Lisac: *Nismo mi bez cilja*, Zorici Kondži: *Zar je voljeti grijeh*, i mnogima drugima.

¹⁰ Goran PELAIC, „Split '90: Koncert Vice Vukova, još jedna pobjeda Olivera“, u: Ekskluzivni feljton: Povijest festivala zabavne glazbe Split. (<https://www.xxzmagazin.com/split-90-koncert-vice-vukova-jos-jedna-pobjeda-olivera>, zadnji pristup 26. kolovoza 2019.).

Prva godina nemira na tlu Hrvatske, 1991., neizbježno je rezultirala nemirima i nesporazumima u organizaciji Festivala u Splitu. Dotadašnjega umjetničkoga urednika festivala, Zdenka Runjića zamijenio je splitski skladatelj Teo Trumbić koji je odmah pri dolasku na novu poziciju sastavio i novi festivalski odbor. Da je naišao na neodobranja od pojedinih izvođača govori činjenica da su neki od njih odlučili jednostavno preskočiti nastup na 31. Splitskom festivalu zabavne glazbe. Ni tu preprekama nije bio kraj. Naime, tijekom generalne probe Festival je odgođen na neodređeno zbog napada JNA na Sloveniju i time je i tu postalo jasnije što se zapravo događa u domovini. U predviđenoj, ali odgođenoj varijanti Festivala umjesto uvodne festivalske himne *Nima Splita do Splita* svijetu je poruku trebao poslati Tomislav Ivčić sa svojom antiratnom pjesmom *Stop The War In Croatia*. Ispostavilo se da su snažni vapaji Splita i glazbenika za zaustavljanjem rata gotovo ugušeni jer se 31. Splitski festival zabavne glazbe nikada nije održao onako kako je to bio slučaj u predratno doba. Ipak, održan je na lokalnoj razini u puno manjim razmjerima, no pjesme u festivalskom programu *Lijepa naša* (pod pokroviteljstvom političara Stipe Mesića što i govori o politiziranom kontekstu) odjeknule su na druge načine dajući snagu hrvatskomu narodu u borbi protiv neprijatelja i postavši neizostavnim dijelom repertoara hrvatskih domoljubnih pjesama (*Hrvatska se rađa, Od stoljeća sedmog, Kome bi šumilo more moje, Hrvatska je moj san* i mnoge druge). U narednim ratnim godinama uslijedila su redovita održavanja festivala u, s obzirom na okolnosti, nimalo lošoj izvođačkoj postavi (Oliver Dragojević, Tereza Kesovija, Daleka obala, Tutti Frutti, Radojka Šverko, Marko Perković-Thompson, Zlatan Stipišić-Gibonni, Meri Cetinić, Neno Belan, Vladimir Kočiš-Zec (...)). Također, 1994. je ustanovljena posve nova kategorija nagrada zadržana i do današnjih dana – nagrada za životno djelo. Prva takva nagrada pripala je, posve zaslužno, legendi hrvatske zabavne glazbe - Mati Miši Kovaču. Nadalje, domoljubna tematika nikako nije ostala izostavljenom, iako je prvotna ideja festivala kao onog zabavne glazbe ostala nepromijenjena, barem što se tiče izvođača i publike. Uz ionako ne baš zahvalne uvjete, pojavili su se problemi i *prepucavanja* u organizaciji Festivala.

U prvi su se plan sve više uvlačila politička nadigravanja, gurajući u pozadinu ono zbog čega je Festival i postojao – glazbu. U jednom je trenutku čak došlo do diobe festivala zbog pokroviteljskih prepirki pa je tako razdijeljen na privatni festival Melodije hrvatskog Jadrana Zdenka Runjića i Split '93. Ivice Vrkića. Iako, sve je palo u drugi plan viješću o tragičnoj smrti Tomislava Ivčića te zalaganjem uglednih glazbenih imena (na prvome mjestu Radojke Šverko) koja nisu prekinula kontinuitet nastupanja, ali i odnošenja simpatija i glasova publike te stručnog ocjenjivačkog suda. 1995. bila je godina postupnog smirivanja ratnih razaranja na tlu Hrvatske i obilježavanja 1700 godina od osnutka grada Splita, što se učinilo i više nego dovoljnim razlogom za veselje. Pobjednik publike te godine bio je Dino Dvornik koji je,

vjerojatno ponesen slavljeničkim duhom u gradu pod Marjanom, učinio potpuni zaokret svojim jedinstvenim, pomalo kontroverznim, izričajem. Na Prokurative je donio pravi mrtvački sanduk kojemu nitko nije znao svrhu do trenutka kada je na pozornici Dino izašao iz njega i izveo *Ništa kontra Splita*. Odluka publike rekla je mnogo o stanju u gradu, ali i cijeloj državi. Narodu je trebala promjena, nedostajalo je veselja i humora pa bio on i morbidno crn. *Ništa kontra Splita* je te godine postala himnom Splitskog festivala zabavne glazbe zamijenivši tradicionalnu *Nima Splita do Splita*. Izvedba Dine Dvornika kao da je bila uvertira za sve promjene koje će uslijediti narednih godina.

6.1. Nova lokacije i nove nagrade

1996. Festival se preselio na Rivu, došlo je do zastoja, sve se manje izvođača odlučilo za nastup pa je tako i Festival kasnio, a nitko nije znao koji je konkretan razlog tomu. Čak se i način glasovanja promijenio. Glasovalo se putem glasačkih listića na prodajnim mjestima Hrvatske lutrije što su mnogi protumačili suludim i pomodnim. Mnoge su nagrade ukinute a uvedene one za stil, show program pa i šminku. Pojavilo se tek nekoliko novih značajnijih izvođača poput Nine Badrić, Tonyja Cetinskog, Deana Dvornika, a oni stari ostali su malobrojni. Glazba kao da je te godine ironično zauzela posljednje mjesto na festivalu glazbe. Kako je vrijeme odmicalo i sve se više približavao veliki jubilej, kao da je pomodarstvo sve više i više uzimalo danak. I dalje je najviše bilo riječi o scenskom nastupu, odjeći, izgledu, a kategorije koje su dotada bile cijenjene i priznate (poput one za interpretaciju) su ukidane. 1997. godine Dino Dvornik i dalje je nastavio odnositi simpatije i glasove publike, ali taj puta u večeri *Dir za mlade* prvo je mjesto preuzela Zorica Kondža s pjesmom *Zarobljena*. U organizaciji Festivala 1998. i 1999. još je uvijek bilo onih koji su se zalagali za manifestaciju koja će odisati mediteranskim duhom i odjekivati dalmatinskom pjesmom. To su bili Saša Lukić, Goran Pelaić, Mišo Limić, Nenad Vilović, Ivica Bašić, Goran Sučić, Plamenko Bavčević i Ivo Lesić. Njihova su nastojanja bila plodonosna jedino u smislu kakvog-takvog održanja Festivala, tj. sprječavanju njegova potpunog nestanka.

7. Preko svjetske slave do lokalnog događanja

Da bi se shvatilo ono što se festivalu dogodilo s ulaskom u 21. stoljeće, najbolje je uzeti u obzir da se festivalska koncepcija izmijenila zajedno s vrijednostima koje je dotad njegovala. Tako su festival umjesto pojedinaca preplavile glazbene skupine koje su u najslavnijim

godinama festivala bile tek usputne. Svakako, bilo je tu i kvalitetnih i kasnije poznatih bendova, ali činjenica da zasebni izvođači poput Matka Jelavića, Vinka Coce, Iva Pattiere i drugih nisu mogli te i narednih godina niti doći do nekih ozbiljnijih nagrada ili uopće do finalnih večeri, iako su uglavnom bili jedini koji su se držali dotadašnjeg festivalskog melosa. Nadalje, u današnjem vremenu nezamisliv bio bi dolazak na splitski festival (sve i da jest ostao internacionalnog karaktera) neke europske ili svjetske zvijezde čiju popularnost bi mogli usporediti s primjerice talijanskom legendom Domenicom Modugnom, za čijeg vremena se izricalo iznimno poštovanje pozivom za nastupanje na festivalu. Od početka 21. stoljeća sve se nekako izmijenilo, a ponajviše kvaliteta i tematika festivalske glazbe. Stoga Pelaić piše: „Na početku bijaše pjesma! I na kraju bijaše pjesma, samo malo drugačija. Skroz nešto drugo od one s početka.“¹¹ Tako doista i jest kada ne postoji mogućnost relativnog kontroliranja glazbenog prostora, odnosno dolazi do stvaranja prilike za svakoga tko misli da zna nešto o glazbi, a njegovu glazbu u većini slučajeva *prodaju* svi popratni elementi osim same glazbe. Stoga nije ni čudno da je veteranka festivala Tereza Kesovija 2010. godine otpjevala *Nema više one pisme*, dok su se iste večeri mogli čuti zaista upitni i besmisleni stihovi pjesama *Bižuterija* Jelene Rozge ili *Sijamski blizanci* grupe Magazin kojima je festivalski nastup nažalost otvorao vrata diljem zemlje, te su postali kratkoročni instant hitovi. Kako se s pravom može kritizirati ponuda, svakako treba naglasiti i da je potražnja, odnosno u ovom slučaju publika također promijenila način recepcije i boju ukusa, te se sada zadovoljava jeftinom materijom koja brzo u uho uđe, ali još brže ga i napusti kako bi pala u trajni zaborav. No, posljednje godine festivala iznova su popunjene pojedinačnim izvođačima čije su pjesme čak i na tragu festivalske tradicije, te je zamjetna sve veća prisutnost klapa, što predstavlja nadu u moguće ponovno kreiranje iskonskog festivalskog ozračja barem u određenoj količini.

8. Zaključak

Sakupivši ključne informacije za dobivanje barem približne slike o izgledu i tijeku festivalskih godina, bitno je uvidjeti kako na Splitski festival zabavne glazbe danas treba gledati kao na produkt vremena u kojemu nitko nije bio pošteđen provjere autentičnosti, originalnosti i kvalitete. Najbolji primjer nalazi se u liku Vice Vukova čije je djelomično političko djelovanje negativno utjecalo na njegovu tada zavidnu pjevačku karijeru. Nažalost, kako su odmicala godine, tako je festival odmicao od *svoga* i preuzimao *tuđe*, stvorivši tako okruženje u kojemu

¹¹ Goran PELAIC, „Jubilarni 40. festival Split: Kraj jedne epohe“, U: *Ekskluzivni feljton: Povijest festivala zabavne glazbe Split*. (<https://www.xxzmagazin.com/jubilarni-40-festival-split-kraj-jedne-epohe>, zadnji pristup 26. kolovoza 2019.).

se mogu naći izvođači sa svih glazbenih polja, od kojih se dio s mediteransko-dalmatinskim melosom nikada nije bolje upoznao, a pogotovo ga nije na sceni interpretirao. Iako se takva praksa uvriježila posljednjih dvadesetak godina, sigurno je kako je festival svojom ostavštinom obogatio hrvatsku popularno-glazbenu scenu više od ijednog drugog događaja takvog tipa. Tako su festivalskom pozornicom od najranijih do najkasnijih festivalskih godina prošli svi imalo poznati izvođači popularne glazbe, čije su pjesme obilježile više generacija koje, nažalost, više pamte pojedine festivalske glazbene komade nastale prije samog njihova rođenja. Za kraj, bitno je zaključiti da je opstanak glazbenih festivala danas manje ključan za održavanje popularno glazbene scene nego što je to bilo u prošlim vremenima, ali i dalje takav oblik propagiranja popularno-glazbene umjetnosti igra stanovitu ulogu, prvenstveno zbog natjecateljskog karaktera koji utječe na rang-listu mjesta glazbenih izvođača hrvatske popularne glazbe.

9. Popis literature:

1. GALL, Zlatko, *Splitska dica – od zidića do vječnosti*, Croatia Records, Zagreb, 2018.
2. HRASTE – SOČO, Iva, *Hrvatska – nacija kulture*, Leykam international, Zagreb, 2013.
3. LUKOVIĆ, Petar, *Prizori iz muzičkog života Jugoslavije 1940-1989.*, Mladost, Beograd, 1989.
4. PELAIĆ, Goran, „Ekskluzivni feljton: Povijest festivala zabavne glazbe Split“ (<https://www.xxzmagazin.com/autor/1674>, zadnji pristup 26. kolovoza 2019.).
5. TOMIĆ FERIĆ, Ivana, „Glazbeni život Splita u 20. stoljeću u svjetlu institucionalno organizirane djelatnosti“, *Hrvatska glazba u XX. stoljeću*, Matica hrvatska, Zagreb, 2009, 101-145.

